

NHẬN THỨC SÂU SẮC VỀ CHỦ NGHĨA MÁC - LÊNIN TRONG QUẢN TRIỆT VĂN KIẾN ĐẠI HỘI XIV CỦA ĐẢNG

★ PGS, TS ĐẶNG QUANG ĐỊNH

Viện Triết học,

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

- **Tóm tắt:** Bài viết làm rõ sự cần thiết phải nhận thức sâu sắc những nội dung cơ bản về chủ nghĩa Mác - Lênin theo tinh thần Văn kiện Đại hội XIV của Đảng. Trong đó, tập trung khẳng định: giá trị thời đại, tính khoa học, cách mạng và nhân văn tạo nên những giá trị bền vững; nhấn mạnh tính mở, tính sáng tạo của chủ nghĩa Mác - Lênin; nhấn mạnh tính chiến đấu, tính phê phán của chủ nghĩa Mác - Lênin trong việc bảo vệ Đảng, bảo vệ lý tưởng cộng sản.
- **Từ khóa:** chủ nghĩa Mác - Lênin; văn kiện Đảng.

Deeply understanding Marxism - Leninism in grasping the Documents of the 14th National Party Congress

- **Abstract:** The article clarifies the necessity of deeply understanding the fundamental aspects of Marxism - Leninism in accordance with the spirit of the Documents of the 14th National Party Congress. It focuses on affirming the enduring values created by its contemporary significance, scientific nature, revolutionary spirit, and humanism; emphasizing the openness and creativity of Marxism - Leninism; and highlighting its combative and critical character in defending the Party and the communist ideals.
- **Keywords:** Marxism - Leninism; Party documents.

1. Mở đầu

Trong nhiều công trình khoa học và các văn kiện của Đảng qua các thời kỳ, chủ nghĩa Mác - Lênin luôn được khẳng định là nền tảng tư tưởng, là kim chỉ nam định hướng cho nhận thức và hành động của Đảng. Điều này tiếp tục được khẳng định trong Văn kiện Đại hội XIV của Đảng, nhưng mang tinh thần mới, nhất là việc khẳng định cùng với chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, lý luận về đường

lối đổi mới trở thành nền tảng tư tưởng của Đảng. Lý luận về đường lối đổi mới được coi là kết tinh của quá trình tổng kết thực tiễn, kế thừa truyền thống, đồng thời vận dụng và phát triển sáng tạo nền tảng lý luận cách mạng trong điều kiện mới.

Từ góc độ đó, yêu cầu đặt ra hiện nay không chỉ là khẳng định tính đúng đắn của chủ nghĩa Mác - Lênin, mà quan trọng hơn là nhận thức sâu sắc, khoa học và sáng tạo hơn về chủ nghĩa

Mác - Lênin theo tinh thần Đại hội XIV: gắn lý luận với thực tiễn đổi mới, gắn nguyên lý phổ quát với đặc thù Việt Nam, nâng cao năng lực giải đáp các vấn đề mới của thời đại. Do vậy, việc nhận thức sâu sắc hơn về chủ nghĩa Mác - Lênin theo tinh thần Văn kiện Đại hội XIV của Đảng có ý nghĩa đặc biệt quan trọng.

2. Nội dung

2.1. Sự cần thiết nhận thức sâu sắc hơn về chủ nghĩa Mác - Lênin theo tinh thần Văn kiện Đại hội XIV của Đảng

Chủ nghĩa Mác - Lênin đã được Đảng Cộng sản Việt Nam khẳng định nhất quán là nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho hành động và từ Đại hội VII, Đảng ta bổ sung tư tưởng Hồ Chí Minh vào nền tảng tư tưởng, và tiếp tục được khẳng định trong Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011), trong Hiến pháp năm 2013, cùng nhiều nghị quyết quan trọng

của Đảng trong các nhiệm kỳ Đại hội Đảng. Sự khẳng định đó không chỉ có ý nghĩa về mặt chính trị, tư tưởng, mà còn thể hiện bước tiến trong tư duy lý luận của Đảng ta, đó là xác lập rõ ràng cơ sở lý luận và phương pháp luận chủ yếu, trực tiếp và nhất quán để định hướng, dẫn dắt toàn bộ hoạt động lãnh đạo của Đảng và sự nghiệp cách mạng Việt Nam. Nền tảng tư tưởng ấy, xét đến cùng, là hệ quy chiếu khoa học và cách mạng để Đảng nhận thức đúng quy luật vận động của xã hội, xác định đường lối, chủ

trương phù hợp, tổ chức thực tiễn cách mạng hiệu quả, không ngừng tự đổi mới, tự chỉnh đốn nhằm nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu trong mọi điều kiện lịch sử.

Thực tiễn lịch sử cách mạng Việt Nam cho thấy, dựa trên nền tảng tư tưởng của chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh, Đảng đã đề ra đường lối đúng đắn, tập hợp, tổ chức và phát huy sức mạnh đại đoàn kết toàn dân tộc, đưa đất nước vượt qua mọi thử thách, giành được nhiều thắng lợi có ý nghĩa lịch sử. Đó là thắng lợi trong đấu tranh giành độc lập,

thống nhất đất nước, thành công của công cuộc đổi mới, phát triển kinh tế - xã hội, củng cố quốc phòng - an ninh, hội nhập quốc tế và nâng cao đời sống nhân dân, khẳng định vị thế Việt Nam trên trường quốc tế. Những thành tựu ấy là kết quả của ý chí, khát vọng và nỗ lực to lớn của toàn dân tộc, phản ánh giá trị khoa học, cách mạng và nhân văn của chủ nghĩa Mác

- Lênin khi được vận dụng sáng tạo vào hoàn cảnh cụ thể của Việt Nam, đồng thời phản ánh vai trò đặc biệt của tư tưởng Hồ Chí Minh trong việc phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin ở Việt Nam, gắn chặt độc lập dân tộc với chủ nghĩa xã hội, gắn lý luận với thực tiễn, gắn mục tiêu cách mạng với lợi ích thiết thân của nhân dân.

Tuy nhiên, thời gian qua vẫn có một bộ phận cán bộ, đảng viên và quần chúng nhân dân chưa nhận thức đầy đủ và sâu sắc giá trị bền vững của

Chủ nghĩa Mác - Lênin đã được Đảng Cộng sản Việt Nam khẳng định nhất quán là nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho hành động và từ Đại hội VII, Đảng ta bổ sung tư tưởng Hồ Chí Minh vào nền tảng tư tưởng, và tiếp tục được khẳng định trong Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011), trong Hiến pháp năm 2013, cùng nhiều nghị quyết quan trọng của Đảng trong các nhiệm kỳ Đại hội Đảng.

chủ nghĩa Mác - Lênin. Điều này có thể dẫn tới hệ quả là việc tiếp nhận và vận dụng chủ nghĩa Mác - Lênin chỉ dừng lại ở mức “thuộc lòng” khái niệm, thiếu khả năng phân tích, luận giải và phát triển sáng tạo trong những bối cảnh mới. Khi nhận thức không đủ chiều sâu, chủ nghĩa Mác - Lênin dễ bị giản lược thành những mệnh đề khô cứng, thiếu sức thuyết phục khoa học, không còn thể hiện đúng tinh thần biện chứng, phê phán và cách mạng vốn có. Đồng thời, sự tách rời giữa lý luận và thực tiễn sẽ làm suy giảm năng lực giải thích các vấn đề mới nảy sinh như kinh tế số, biến đổi văn hóa, phân tầng xã hội, khiến giảng dạy và nghiên cứu thiếu tính cập nhật và định hướng.

Từ đó, các thế lực thù địch lợi dụng để bóp méo, quy chụp, xuyên tạc, gieo rắc hoài nghi, làm suy giảm niềm tin, làm giảm sức thuyết phục của công tác giáo dục lý luận chính trị, làm suy yếu khả năng truyền thông chính sách trong bối cảnh xã hội hiện đại.

Trong giai đoạn hiện nay, bối cảnh thế giới và khu vực đang vận động nhanh, phức tạp, khó lường, cạnh tranh chiến lược gia tăng, xung đột cục bộ và bất ổn địa chính trị kéo dài, các thách thức an ninh phi truyền thống nổi lên, trong đó có an ninh mạng, an ninh năng lượng, an ninh lương thực, biến đổi khí hậu, dịch bệnh và các hình thức chiến tranh thông tin, chiến tranh tư tưởng ngày càng tinh vi. Cùng với đó, sự bùng nổ của khoa học, công nghệ, đặc biệt là công nghệ số, dữ liệu lớn và trí tuệ nhân tạo, đang làm thay đổi sâu sắc phương thức sản xuất tri thức, phương thức truyền thông, phương thức tổ chức xã hội và cả phương thức hình thành niềm tin, thái độ, hành vi chính trị. Không gian mạng trở thành môi trường tác động mạnh đến đời sống tư tưởng, làm cho việc tiếp cận, lan truyền, khuếch đại thông tin diễn ra nhanh và rộng,

đồng thời khiến thông tin sai lệch, xấu độc, thù địch có điều kiện phát tán tinh vi hơn, khó kiểm soát hơn.

Trong bối cảnh ấy, nếu chủ nghĩa Mác - Lênin không được nhận thức sâu sắc thì rất khó tạo ra sự thống nhất cao về nhận thức và hành động, rất khó nâng cao “sức đề kháng lý luận” trước những biến động phức tạp của thời đại, khó có khả năng soi sáng thực tiễn, giải đáp vấn đề mới và định hướng sự phát triển bền vững của đất nước. Do đó, yêu cầu đặt ra đối với quán triệt Văn kiện Đại hội XIV không chỉ là tiếp tục khẳng định nguyên tắc nền tảng, mà cần diễn đạt sâu sắc hơn, đầy đủ hơn, làm rõ hơn nội dung cốt lõi, giá trị bền vững, tính mở và tính sáng tạo của chủ nghĩa Mác - Lênin, đồng thời chỉ ra ý nghĩa phương pháp luận và khả năng vận dụng, phát triển phù hợp với điều kiện Việt Nam trong giai đoạn mới.

Khi nội dung được nhận thức sâu sắc, người đọc, người học sẽ hiểu được chủ nghĩa Mác - Lênin là một hệ thống lý luận có cấu trúc, có phương pháp, có lôgic nội tại, có khả năng giải thích thế giới và định hướng cải tạo thế giới. Từ đó, việc giáo dục lý luận chính trị sẽ đi vào chiều sâu, khắc phục tình trạng học thụ động, ghi nhớ máy móc, tránh lối truyền thụ một chiều, tăng cường năng lực tư duy biện chứng, tư duy lịch sử, tư duy khoa học trong đội ngũ cán bộ, đảng viên, nhất là đội ngũ cán bộ trẻ, đội ngũ giảng viên lý luận chính trị, đội ngũ làm công tác tuyên truyền, báo chí và truyền thông chính sách.

2.2. Những nội dung cần nhận thức sâu sắc về chủ nghĩa Mác - Lênin trong Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng

Thứ nhất, giá trị thời đại của chủ nghĩa Mác - Lênin

Chủ nghĩa Mác - Lênin là học thuyết khoa học và cách mạng, được hình thành nhằm phục

vụ sự nghiệp giải phóng giai cấp, giải phóng xã hội và giải phóng con người, đồng thời chỉ ra con đường hiện thực để con người vươn tới tự do và phát triển toàn diện. Trước hết, học thuyết này là một hệ thống quan điểm duy vật và khoa học về thế giới, về quy luật vận động, phát triển của tự nhiên, xã hội và tư duy, qua đó xác định đúng vị trí, vai trò của con người trong tổng thể đời sống hiện thực. Điểm nổi bật làm nên sức mạnh lý luận của chủ nghĩa Mác là hai phát kiến vĩ đại, đó là chủ nghĩa duy vật lịch sử và học thuyết giá trị thặng dư. Nhờ quan niệm duy vật về lịch sử, lần đầu tiên đời sống xã hội loài người được giải thích trên cơ sở những điều kiện vật chất hiện thực, trước hết là phương thức sản xuất, quan hệ sản xuất và sự vận động của lực lượng sản xuất, từ đó làm sáng tỏ quy luật khách quan chi phối sự biến đổi của các hình thái kinh tế - xã hội. Nhờ học thuyết giá trị thặng dư, chủ nghĩa Mác đã bóc tách cơ chế vận hành sâu xa của chủ nghĩa tư bản, vạch rõ nguồn gốc của bóc lột trong nền kinh tế hàng hóa tư bản chủ nghĩa, đồng thời cung cấp cơ sở khoa học để nhận thức đúng về mâu thuẫn cơ bản của chủ nghĩa tư bản và xu hướng phát triển tất yếu của lịch sử.

Trên nền tảng hai phát kiến ấy, chủ nghĩa Mác - Lênin đã làm sáng tỏ sứ mệnh lịch sử toàn thế giới của giai cấp công nhân, đó là giai cấp cách mạng nhất, tiên tiến nhất, đại diện cho phương thức sản xuất mới và là lực lượng xã hội duy nhất có khả năng lãnh đạo sự nghiệp cách mạng nhằm giải phóng chính mình, đồng thời giải phóng toàn thể nhân loại khỏi mọi hình thức áp bức, bóc lột và bất công. Sứ mệnh đó không phải là một lời kêu gọi cảm tính, mà là kết luận khoa học rút ra từ vị trí kinh tế, xã hội của giai cấp công nhân trong nền đại công nghiệp và từ những quy luật khách quan của sự vận động lịch

sử. Từ đây, chủ nghĩa Mác - Lênin đặt nền móng vững chắc cho việc hình thành và phát triển chủ nghĩa xã hội khoa học, tức là học thuyết về con đường, mục tiêu, lực lượng, phương thức và điều kiện để giải phóng giai cấp công nhân, giải phóng nhân dân lao động, tiến tới xây dựng một xã hội mới tốt đẹp hơn, nơi con người được phát triển toàn diện và những quan hệ xã hội áp bức, tha hóa bị xóa bỏ.

Có thể khẳng định rằng, trong toàn bộ lịch sử tư tưởng nhân loại, hiếm có một học thuyết nào về lịch sử và xã hội có thể sánh kịp chủ nghĩa Mác - Lênin về phương diện khoa học và cách mạng. Bằng việc phát hiện các quy luật khách quan của sự vận động, biến đổi của thế giới vật chất và lịch sử loài người, các nhà kinh điển của chủ nghĩa Mác - Lênin đã chỉ ra cho giai cấp công nhân và nhân loại tiến bộ con đường và biện pháp cách mạng đúng đắn để tự giải phóng khỏi ách nô dịch, áp bức, bóc lột, đồng thời hướng tới xây dựng một chế độ xã hội mới, xã hội cộng sản chủ nghĩa. Chính vì vậy, chủ nghĩa Mác - Lênin không chỉ là một hệ thống tri thức lý luận, mà còn là thế giới quan và phương pháp luận khoa học, trở thành vũ khí tư tưởng sắc bén trong nhận thức và cải tạo thế giới, đồng thời là nền tảng để định hướng hành động cách mạng một cách tự giác, có tổ chức và có mục tiêu rõ ràng.

Xuyên suốt toàn bộ di sản lý luận đồ sộ, sâu sắc của chủ nghĩa Mác là một thế giới quan mới và phương pháp luận khoa học và cách mạng, đem lại cho nhân loại tiến bộ và nhất là cho giai cấp công nhân một công cụ vĩ đại để nhận thức và cải tạo thế giới. V.I.Lênin khẳng định: “Chỉ có chủ nghĩa duy vật triết học của Mác là đã chỉ cho giai cấp vô sản con đường phải theo để thoát khỏi chế độ nô lệ về tinh thần, trong đó tất cả các giai cấp bị áp bức đã sống lay lắt từ trước

tới nay. Chỉ có học thuyết kinh tế của Mác là đã giải thích được địa vị thực sự của giai cấp vô sản trong toàn bộ chế độ tư bản chủ nghĩa⁽¹⁾. Chủ nghĩa Mác - Lênin đã chấm dứt thời kỳ “mò mẫm như trong đêm tối” của hàng triệu nhân dân lao động sống dưới ách áp bức và bóc lột, tìm đường giải phóng cho mình. Chủ nghĩa Mác - Lênin được truyền bá rộng rãi trên toàn thế giới, có tầm ảnh hưởng sâu rộng đến mọi quốc gia - dân tộc, đến các nền văn hóa - chính trị trong nhiều bối cảnh lịch sử khác nhau.

Lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh đã tiếp cận, lựa chọn và vận dụng chủ nghĩa Mác - Lênin như một cơ sở lý luận và phương pháp luận khoa học để tìm ra con đường cứu nước đúng đắn cho dân tộc Việt Nam, đồng thời truyền bá học thuyết ấy vào phong trào cách mạng trong nước, chuẩn bị tiền đề tư tưởng và tổ chức cho việc thành lập một chính đảng kiểu mới của giai cấp công nhân. Từ nền tảng chủ nghĩa Mác - Lênin, Người đã đặt cơ sở vững chắc cho việc xây dựng Đảng Cộng sản Việt Nam, xác lập đường lối cách mạng phù hợp với điều kiện lịch sử cụ thể của Việt Nam, kết hợp chặt chẽ mục tiêu độc lập dân tộc với lý tưởng xã hội chủ nghĩa. Chính sự lựa chọn đó đã tạo ra bước ngoặt căn bản trong lịch sử cách mạng Việt Nam, đưa phong trào yêu nước từ trạng thái tự phát lên tự giác, có tổ chức, có đường lối, có lực lượng lãnh đạo thống nhất, từ đó thực hiện thành công sự nghiệp giải phóng dân tộc, giành độc lập, thống nhất đất nước và từng bước đưa cách mạng tiến lên những mục tiêu cao hơn.

Nhấn mạnh ý nghĩa đặc biệt của chủ nghĩa Mác - Lênin đối với cách mạng Việt Nam, Hồ Chí Minh khẳng định đây không chỉ là hệ thống lý luận đúng đắn mà còn soi sáng con đường hành động cách mạng. Người từng nêu rõ: “Chủ nghĩa Lênin đối với chúng ta, những người cách

mạng và nhân dân Việt Nam, không những là cái “cầm nang” thần kỳ, không những là cái kim chỉ nam, mà còn là mặt trời soi sáng con đường chúng ta đi tới thắng lợi cuối cùng, đi tới chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa cộng sản”⁽²⁾. Lời khẳng định đó thể hiện niềm tin khoa học, sự kiên định về nền tảng tư tưởng, đồng thời cũng chỉ ra yêu cầu phải nắm vững, vận dụng sáng tạo và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin phù hợp với thực tiễn Việt Nam, để bảo đảm cho cách mạng giữ vững phương hướng, mục tiêu và động lực phát triển trong mọi giai đoạn lịch sử.

Thứ hai, tính khoa học, cách mạng và nhân văn tạo nên những giá trị bền vững của chủ nghĩa Mác - Lênin

Ngày nay, trong bối cảnh thế giới biến đổi sâu sắc và phức tạp, càng có cơ sở để khẳng định rằng những giá trị bền vững của chủ nghĩa Mác - Lênin vẫn được nhân loại tiến bộ thừa nhận, đặc biệt là hai phát kiến vĩ đại của C.Mác, chủ nghĩa duy vật lịch sử và học thuyết giá trị thặng dư. Chủ nghĩa duy vật lịch sử đã tạo ra bước ngoặt trong nhận thức khoa học xã hội, khi lần đầu tiên giải thích sự vận động và phát triển của đời sống xã hội bằng những quy luật khách quan, đặt cơ sở vật chất của sản xuất và tái sản xuất đời sống con người vào vị trí quyết định đối với tiến trình lịch sử. Đánh giá tầm vóc của phát kiến này, Ph.Ăngghen viết: “Trên hành tinh của chúng ta, Sác-lơ Đác-uyn đã tìm ra quy luật phát triển của thế giới hữu cơ. Mác đã phát hiện ra quy luật cơ bản chi phối sự vận động và phát triển của lịch sử loài người”⁽³⁾. Trên tinh thần ấy, V.I.Lênin cũng khẳng định: “Một lý luận khoa học hết sức hoàn chỉnh và chặt chẽ đã thay cho sự lộn xộn và sự tùy tiện, vẫn ngự trị từ trước đến nay trong các quan niệm về lịch sử và chính trị”⁽⁴⁾, qua đó tạo nền tảng phương pháp luận để nhận thức đúng bản chất các quan hệ xã hội, các

biến đổi chính trị và những động lực sâu xa của phát triển.

Cùng với đó, học thuyết giá trị thặng dư được V.I.Lênin đánh giá là “hòn đá tảng” học thuyết kinh tế của Mác, đồng thời là nội dung căn bản của chủ nghĩa Mác, bởi nó giải thích một cách khoa học cơ chế tạo ra lợi nhuận trong chủ nghĩa tư bản và bản chất bóc lột của quan hệ sản xuất tư bản chủ nghĩa. Thông qua phát kiến này, C.Mác làm rõ cơ sở và quy luật kinh tế cơ bản của chủ nghĩa tư bản, chỉ ra mâu thuẫn nội tại giữa tính chất xã hội hóa ngày càng cao của lực lượng sản xuất với chế độ chiếm hữu tư nhân tư bản chủ nghĩa, từ đó đi đến kết luận có tính quy luật về sự diệt vong tất yếu của xã hội tư bản và sự ra đời tất yếu của một hình thái kinh tế - xã hội mới, tiến bộ hơn, đó là xã hội xã hội chủ nghĩa. Đồng thời, học thuyết giá trị thặng dư cũng làm sáng tỏ địa vị lịch sử của giai cấp vô sản, lực lượng gắn với phương thức sản xuất mới, có khả năng tổ chức và lãnh đạo cuộc đấu tranh nhằm giải phóng mình và giải phóng toàn xã hội khỏi áp bức, bóc lột.

Từ chiều sâu khoa học ấy, chủ nghĩa Mác - Lênin còn thể hiện rõ bản chất nhân văn, bởi học thuyết hướng tới mục tiêu giải phóng triệt để và phát triển toàn diện con người. Chủ nghĩa Mác không dừng lại ở việc giải thích thế giới, mà đặt trọng tâm vào cải tạo thế giới theo hướng tiến bộ, công bằng, để con người được sống trong điều kiện ấm no, tự do và hạnh phúc thực sự. Đó là tinh thần nhân đạo hiện thực, là lý tưởng giải phóng con người khỏi mọi hình thức tha hóa, nô dịch và bất công, hướng tới xây dựng một xã hội trong đó con người trở thành mục tiêu và động lực của phát triển, đúng với bản chất của chủ nghĩa nhân đạo cộng sản chủ nghĩa.

Thứ ba, tính mở, tính sáng tạo của chủ nghĩa Mác - Lênin để bổ sung, phát triển lý luận, làm giàu thêm lý luận của Đảng ta

Nhấn mạnh tính mở, tính sáng tạo của chủ nghĩa Mác - Lênin chính là nhấn mạnh một đặc trưng bản chất làm nên sức sống lâu bền của học thuyết, đồng thời cũng là yêu cầu phương pháp luận để bổ sung, phát triển và làm giàu thêm lý luận của Đảng ta, làm cho “*học thuyết của chúng ta luôn luôn tươi mới, luôn luôn được tiếp thêm sinh lực mới*”, mang hơi thở của thời đại, không rơi vào xơ cứng trì trệ, lạc hậu so với cuộc sống”⁽⁵⁾. Chủ nghĩa Mác - Lênin không phải là một hệ thống giáo điều khép kín, càng không phải những mệnh đề bất biến tách rời đời sống, mà là một hệ thống lý luận khoa học và cách mạng được xây dựng trên tinh thần phép biện chứng duy vật, luôn vận động, phát triển cùng thực tiễn lịch sử. Bản chất “mở” của chủ nghĩa Mác - Lênin thể hiện ở chỗ, học thuyết luôn hướng về hiện thực xã hội cụ thể, coi thực tiễn là điểm xuất phát, là tiêu chuẩn kiểm nghiệm chân lý, đồng thời là động lực thúc đẩy nhận thức tiến lên. Vì thực tiễn không ngừng biến đổi, nảy sinh những vấn đề mới, quan hệ mới và hình thức vận động mới của đời sống kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, nên việc vận dụng chủ nghĩa Mác - Lênin cũng đòi hỏi tư duy sáng tạo, không rập khuôn, không sao chép máy móc, mà phải biết nắm vững cái cốt lõi phương pháp luận để giải quyết đúng những vấn đề mà thời đại đặt ra.

Tính sáng tạo của chủ nghĩa Mác - Lênin còn thể hiện ở khả năng tự làm giàu, tự phát triển thông qua việc tiếp thu thành tựu khoa học, tri thức mới của nhân loại và tổng kết những kinh nghiệm thực tiễn phong phú của phong trào cách mạng. Chính vì vậy, bổ sung và phát triển lý luận không phải là “thêm thắt” tùy tiện, mà

là quá trình biện chứng, kiên định những nguyên lý nền tảng, đồng thời nhạy bén trước cái mới, dũng cảm đổi mới tư duy để lý giải và định hướng hành động trong bối cảnh mới. Nói cách khác, làm cho lý luận “tươi mới” chính là làm cho chủ nghĩa Mác - Lênin được vận dụng sáng tạo, gắn chặt với thực tiễn đất nước và thời đại, từ đó tiếp tục phát huy sức mạnh dẫn đường trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

V.I.Lênin đã khẳng định: “lịch sử triết học và lịch sử khoa học xã hội đã chứng tỏ một cách hết sức rõ ràng rằng, chủ nghĩa Mác nói chung, triết học của ông nói riêng không có gì giống “chủ nghĩa bè phái” hiểu theo nghĩa một học thuyết đóng kín và cứng nhắc, nảy sinh ở ngoài con đường phát triển vĩ đại của văn minh thế giới”⁽⁶⁾. Trên tinh thần ấy, V.I.Lênin và những nhà mácxít chân chính đã bổ sung, phát triển sáng tạo rất nhiều nội dung của chủ nghĩa Mác, chứng minh lý luận ấy trong thực tiễn và khẳng định tính đúng đắn đối với những định hướng mà chủ nghĩa Mác nêu ra. Trong tác phẩm *Cương lĩnh của chúng ta*, V.I.Lênin đã chỉ rõ: “Chúng ta không hề coi lý luận của Mác như là một cái gì đã xong xuôi hẳn và bất khả xâm phạm; trái lại, chúng ta tin rằng lý luận đó chỉ đặt nền móng cho môn khoa học mà những người xã hội chủ nghĩa cần phải phát triển hơn nữa về mọi mặt, nếu họ không muốn trở thành lạc hậu đối với cuộc sống. Chúng tôi nghĩ rằng những người xã hội chủ nghĩa ở Nga đặc biệt cần phải tự mình phát triển hơn nữa lý luận của Mác, vì lý luận này chỉ đề ra những nguyên lý chỉ đạo chung, còn việc áp dụng nguyên lý ấy thì xét riêng từng nơi, ở Anh không giống ở Pháp, ở Pháp không giống ở Đức, ở Đức không giống ở Nga”⁽⁷⁾.

Rõ ràng là cả C.Mác, Ph.Ăngghen và V.I.Lênin không bao giờ tự coi lý luận của các

ông là “bất khả xâm phạm”, là hệ thống khép kín, là chân lý tuyệt đích. Trái lại, các ông luôn đòi hỏi những người cộng sản phải biết vận dụng sáng tạo những nguyên lý cơ bản sao cho phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh lịch sử, truyền thống văn hóa v.v.. của mỗi nước. Đó là một trong những đặc trưng vốn có, thể hiện tính mở, tính sáng tạo của chủ nghĩa Mác - Lênin.

Thứ tư, tính chiến đấu, tính phê phán của chủ nghĩa Mác - Lênin trong việc bảo vệ Đảng, bảo vệ lý tưởng cộng sản

Nhấn mạnh tính chiến đấu, tính phê phán của chủ nghĩa Mác - Lênin chính là nhấn mạnh một phẩm chất cốt lõi làm nên sức mạnh lý luận và sức mạnh hành động của học thuyết trong sự nghiệp bảo vệ Đảng, bảo vệ nền tảng tư tưởng và lý tưởng cộng sản. V.I.Lênin đã chỉ rõ, toàn bộ giá trị của học thuyết Mác nằm ở chỗ, đó là một lý luận “có tính chất phê phán và cách mạng”, nghĩa là không chỉ giải thích thế giới bằng những luận chứng khoa học, mà còn trực tiếp vạch ra những mâu thuẫn, bất công, áp bức trong đời sống xã hội, từ đó định hướng con đường cải tạo hiện thực theo mục tiêu giải phóng con người. Tính phê phán của chủ nghĩa Mác - Lênin trước hết là phê phán một cách khoa học đối với các quan niệm sai lầm, phiến diện, siêu hình, che đậy bản chất của quan hệ bóc lột và sự thống trị giai cấp trong xã hội có đối kháng, đồng thời phê phán những tư tưởng biện minh cho trật tự cũ, hợp thức hóa bất công và kìm hãm sự tiến bộ. Chính vì mang bản chất phê phán và cách mạng như vậy, học thuyết Mác không thể tránh khỏi sự chống đối quyết liệt từ các lực lượng thù địch.

V.I.Lênin đã chỉ ra rằng: “Trong toàn thế giới văn minh, học thuyết của Mác đã gây ra sự cừu địch mạnh nhất và lòng căm thù toàn thế giới khoa học tư sản (quan phương cũng như của

phái tự do), giới khoa học này coi chủ nghĩa Mác như một cái gì thuộc loại “bè phái có hại”. Không thể trông mong có một thái độ nào khác thế được, vì trong một xã hội xây dựng trên đấu tranh giai cấp thì không thể có một khoa học xã hội nào có thể “vô tư” được”⁽⁸⁾.

Tính chiến đấu của chủ nghĩa Mác - Lênin còn thể hiện ở thái độ kiên quyết đấu tranh chống mọi hình thức xuyên tạc, xét lại, cơ hội chủ nghĩa và giáo điều, bởi các xu hướng này hoặc phủ nhận bản chất khoa học - cách mạng, hoặc biến chủ nghĩa Mác thành những công thức khô cứng, tách rời đời sống, làm suy yếu khả năng định hướng và tổ chức thực tiễn. V.I.Lênin kiên trì phê phán chủ nghĩa xét lại, đấu tranh chống triết học duy tâm tư sản và chống mọi biến tướng của chủ nghĩa giáo điều, qua đó bảo vệ sự trong sáng và sức sống của học thuyết cách mạng. Trên thực tế, bản thân V.I.Lênin cũng trở thành mục tiêu bị truy lùng, ám sát của các thế lực thù địch, điều đó càng cho thấy tính chiến đấu không chỉ là phẩm chất tư tưởng, mà còn gắn với sự đối đầu hiện thực giữa hai lập trường, hai hệ giá trị và hai con đường phát triển xã hội.

Trong bối cảnh hiện nay, khi các thế lực thù địch tiếp tục tìm cách xuyên tạc chủ nghĩa Mác - Lênin, phủ nhận nền tảng tư tưởng của Đảng, thực chất là phủ nhận lý tưởng cộng sản và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, yêu cầu phát huy tính chiến đấu, tính phê phán của chủ nghĩa Mác - Lênin càng trở nên cấp thiết. Điều đó đòi hỏi phải coi trọng nguyên tắc tính đảng trong công tác tư tưởng - lý luận, kiên định nền tảng tư tưởng, đồng thời đấu tranh không khoan nhượng với mọi tư tưởng sai trái, thù địch bằng lập luận khoa học, bằng chứng thực tiễn và phương pháp phù hợp. Khi bảo vệ vững chắc nền tảng tư tưởng của Đảng, chúng ta cũng đồng thời củng cố vai trò lãnh đạo của Đảng, bảo vệ

độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội, và hướng tới mục tiêu cao nhất là hạnh phúc của nhân dân, sự phát triển bền vững của đất nước trong kỷ nguyên mới.

3. Kết luận

Nhận thức sâu sắc chủ nghĩa Mác - Lênin trong quán triệt Văn kiện Đại hội XIV của Đảng một cách đầy đủ, hệ thống, từ đó nắm vững cơ sở lý luận, quan điểm của Đảng, là tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại và tổng kết thực tiễn phát triển của khoa học, cách mạng thế giới. Trong đó, hạt nhân phương pháp luận là phép biện chứng duy vật, mục tiêu giải phóng giai cấp công nhân, nhân dân lao động và nhân loại khỏi áp bức, bóc lột, bất công, hướng tới phát triển toàn diện con người theo lý tưởng cộng sản. Từ đó, việc quán triệt, đưa Văn kiện vào cuộc sống đáp ứng yêu cầu chuẩn hóa nhận thức và tăng sức thuyết phục trong công tác tuyên truyền, giáo dục chính trị trong điều kiện hiện nay, vì mục tiêu phát triển giàu mạnh của đất nước □

Ngày nhận bài: 12-01-2026;

Ngày bình duyệt: 17-01-2026;

Ngày duyệt đăng: 27-01-2026.

Email tác giả: dinhhcma@gmail.com

(1), (4), (6), (8) V.I.Lênin: *Toàn tập*, t.23, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2005, tr.57-58, 53, 49, 49.

(2) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, t.12, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tr.563.

(3) C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, t.19, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 1995, tr.496.

(5) Nguyễn Phú Trọng: *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2022, tr.38.

(7) V.I.Lênin: *Toàn tập*, t.4, Sđd, tr.232.